

Bakgrunnsnotat
-
oppstartsmøte 06.05.24
-
besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservatet

25.04.24

(sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre)

Innhold

Bakgrunn	3
Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat (2011).....	3
Naturmangfold	4
Villrein	7
Eiendomsforhold og bygninger	11
Landbruk.....	12
Friluftsliv, løyper og stier	13
Kulturminner	17
Eksisterende informasjonspunkt	17
Designmanual for Norges nasjonalparker	24
Besøksstrategi	29

Bakgrunn

Hemmeldalen naturreservat (se figur 1) er vernet ved kongelig resolusjon 24.11.2006. Formålet med vernet er å ta vare på:

- et stort og tilnærmet urørt naturområde og dets landskapsformer,
- biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser,
- sentrale leveområder for villrein,
- våtmarksområder med et rikt fugleliv,
- et myrlandskap med stor variasjon i myrtyper.

I tida etter at området ble vernet er det satt opp tavler med informasjon om verneverdiene ved flere innganger til naturreservatet. Tilstanden på informasjonsplaktene er med tiden blitt jamnt over dårlig. Plakatene må fornyes, og nå lages etter designmanualen for Norges nasjonalparker. Videre må det gjøres en ny vurdering av hvor informasjonstavlene skal stå. Når informasjonen nå skal skiftes ut, bør det også lages besøksstrategi for Hemmeldalen naturreservat.

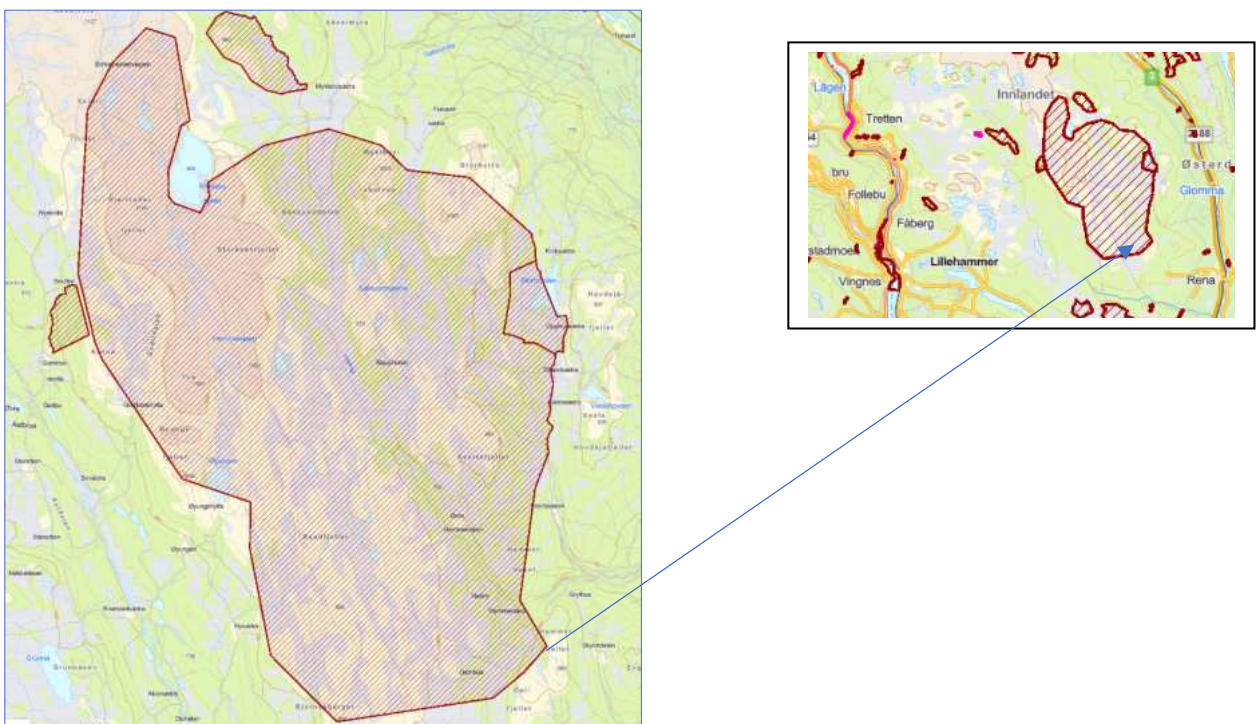
Miljødirektoratet har bevilget midler til Rondane-Dovre nasjonalpark for å sette i gang dette arbeidet.

Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat (2011)

Forvaltningsplanen gir retningslinjer og rammer for forvaltning og tiltak i naturreservatet. Dette gjelder også informasjonstiltak og besøksforvaltning. Forvaltningsplanen er lagt ut her:

[Nasjonalparkstyre | Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat...](#)

Det er satt i gang arbeid med revidering av forvaltningsplanen. Et utkast er sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning.

Figur 1. Hemmeldalen naturreservat (fra Naturbase)

Naturmangfold

Arealtyper

Fordelingen av arealet i Hemmeldalen naturreservat på ulike arealtyper er vist i tabell 1. Tabellen bygger på NIBIO sin standard klassifisering for datasettet AR50. 80 % av arealet er klassifisert som snaumark eller myr.

Tabell 1. Fordeling av areal etter AR50 (NIBIO) i Hemmeldalen naturreservat.*

ARTYPE	ARSKOGBON	ARTRESLAG	ARVEGET	Areal (daa)	SUM ARTYPE (daa)
20 Jordbruk	98	98	98	68	68
30 Skog: Skogdekt areal	11	31	98	8373	44578
	11	32	98	1742	
	11	33	98	4193	
	11	99	98	2274	
	12	31	98	5016	
	12	32	98	1943	
	12	33	98	328	
	12	99	98	22	
	13	31	98	64	
	13	33	98	18	
	99	31	98	117	
	99	32	98	1	
	99	33	98	40	
99	99	98	20447		
50 Snaumark: Fastmark med naturlig vegetasjonsdekke som ikke er skog	98	39	51	1211	106844
	98	39	52	8183	
	98	39	54	60240	
	98	39	55	37014	
	98	39	99	196	
60 Myr: Areal som på overflata har preg av myr	11	31	98	559	96090
	11	32	98	483	
	11	32	98	50	
	11	39	98	23029	
	12	39	98	115	
	99	39	98	71854	
81 Ferskvann: Elv og innsjø	98	98	98	3180	3180
SUM AREAL					250760

* Forklaring av koder, se: [Dokumentasjon av AR50 - Nibio](#)

Rødlistearter

Etter en analyse gjort fra Artskart er det gitt en oversikt i tabell 2 over registrerte rødlistearter i Hemmeldalen naturreservat.

Tabell 2. Registrerte rødlistearter i Hemmeldalen NR – GIS-analyse frå Artskart

	Rødlistekategori			
	CR (kritisk truet)	EN (truet)	NT (nær truet)	VU (sårbar)
Arter	hettemåke, vierspurv	brunbjørn gaupe jerv lappspurv makrellterne myrhauk storspove (ål)	blanknål fjellrein gjøk granseterlav gryntjafs gubbeskjegg harekjuke havelle heilo hvithodenål kjevlestarr kjøttkjuke konglebit rein rosenkjuke rotnål rustdoggnål rynkeskinn rødstilk småspove sprikeskjegg storsalamander storskarv stær sukkernål svartsonekjuke svømmesnipe taksvale tretåspett tårnseiler ulvelav Ramboldia elabens	brushane fiskemåke fiskeørn granmeis gråmåke gråsofbeger rimnål sandsvale sjøorre svartand taiganål

Viktige naturtyper

På enkelte lokaliteter er det tidligere gjort kartlegging av naturtyper etter DN Håndbok 13 for kartlegging av naturtyper. En oversikt er vist i tabell 3.

Tabell 3. Oversikt over lokaliteter kartlagt etter DN Håndbok 13.

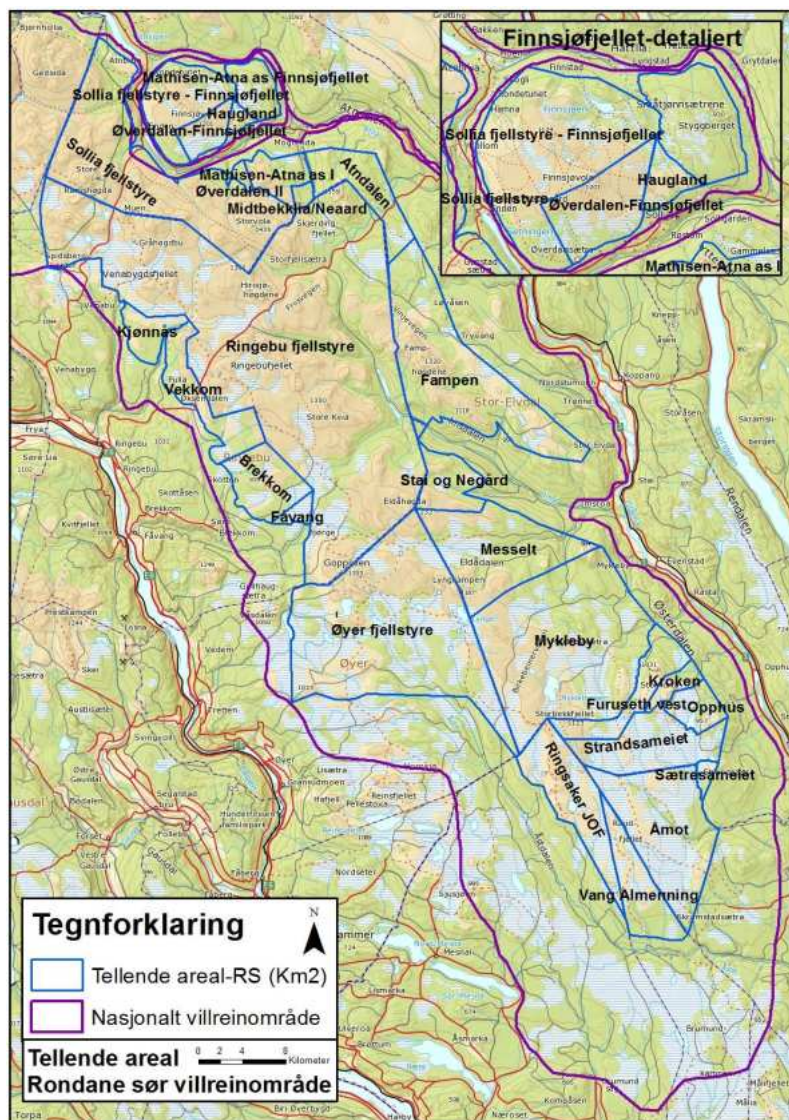
Naturtype	Navn	Lenke
Bekkekløft og bergvegg	Hemla, øvre	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Gammelbarskog	Sandbekkmyrene V	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Horta S	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Sandbekken	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Naturbeitemark	Småvolla	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Øvre Hemmeldalen seter	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
Rikmyr	Søkkunddalen	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Tvetjønna NV	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)
	Ruskåstjernet SØ	Naturbase kart (miljodirektoratet.no)

Villrein

Hemmeldalen naturreservat er en del Rondane sør villreinområde. Offentlig nemnd er **Villreinnemnda for Rondane og Sølknletten**, mens rettighetshaverne er organisert i **Rondane sør villreinutvalg**. Villreinutvalget har vedtatt en bestandsplan for villreinområdet:

[Bestandsplan-2021-2025-Rondane-sør-og-Finnsjøfjellet-Vedtatt-av-arsmotet-210421.pdf \(villrein.no\)](#)

Tellende areal er 1945 km², se figur 2.

Figur 2. Rondane sør villreinområde (fra bestandsplanen – Rondane sør villreinutvalg)

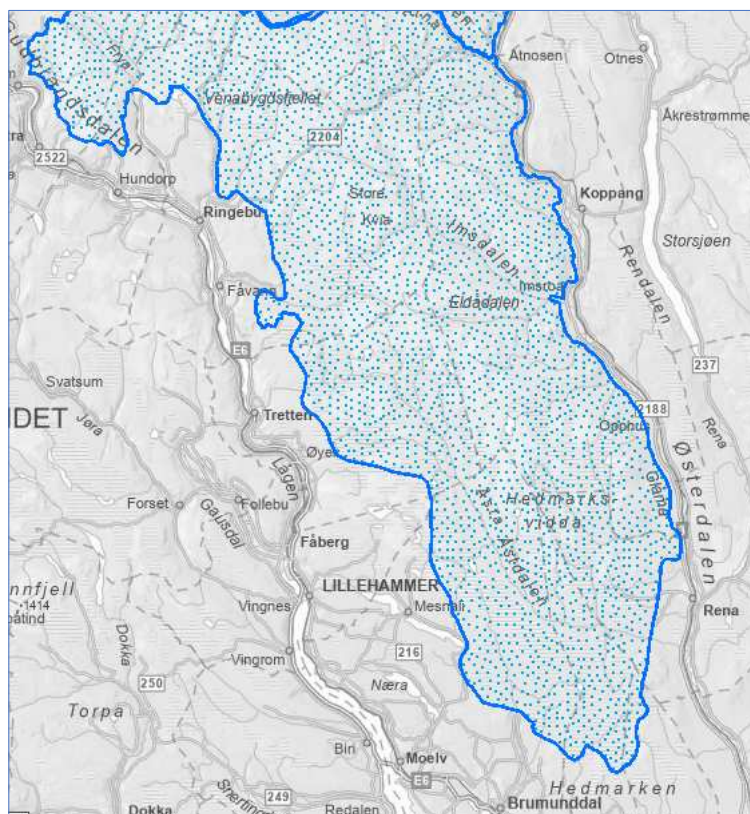
Mål for bestandsstørrelse og utvikling (fra bestandsplanen – Rondane sør villreinutvalg)

Bestandsmålet har i flere planperioder vært 2.300 vinterdyr. Villreinutvalget viderefører dette målet.

Avskytingsplan for planperioden (fra bestandsplanen – Rondane sør villreinutvalg)

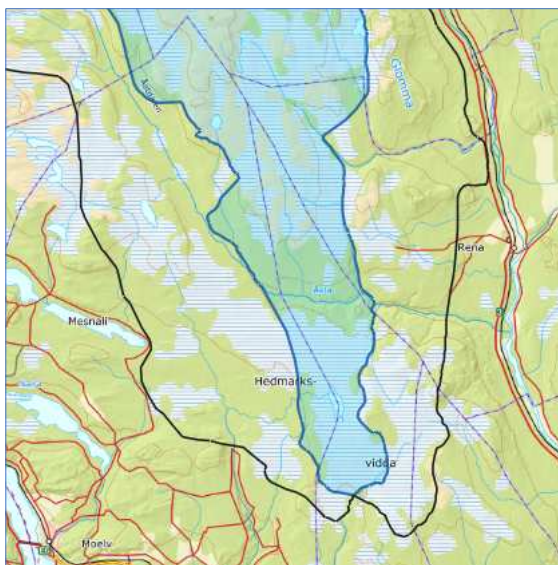
År	Vinterstamme	Produksjon	Uttak	Fellingsprosent	Kvote
2021	2200	264	234	52	450
2022	2230	268	234	52	450
2023	2264	272	234	52	450
2024	2301	276	234	52	450
2025	2343	281	234	52	450

Grensene for leveområde villrein er vist i figur 3.

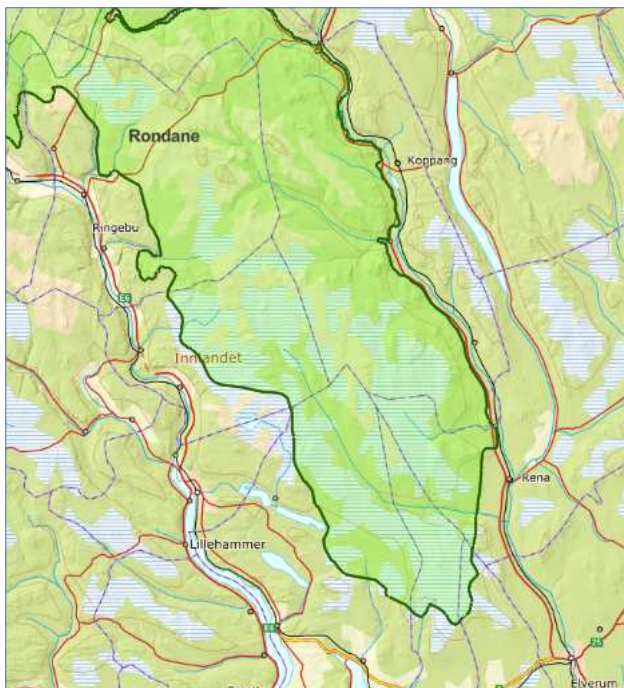

Figur 3. Leveområde villreinområde (fra naturbase kart)

I figurene 4 – 7 er det vist ulike tema fra arbeidet med kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3.

Figur 4. Vinterbeite villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Figur 5. Sommerbeite villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

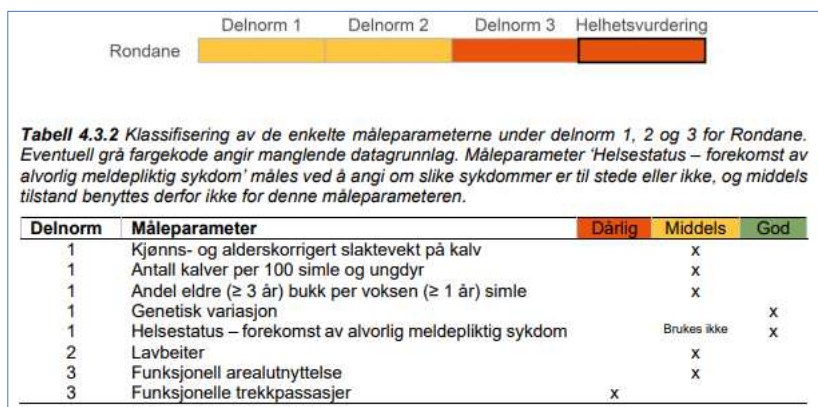

Figur 6. Trekkpassasjer villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Figur 7. Fokusområder villrein – rapport delnorm 3 – villrein.no.

Rondane villreinområde ble i 2021, etter kvalitetsnormen for villrein, klassifisert til dårlig kvalitet, etter at delnorm 3 ble satt til dårlig, og delnorm 1 og 2 ble satt til middels kvalitet, se figur 8.

Figur 8. Klassifisering av Rondane villreinområde – kvalitetsnorm for villrein (NINA-rapport 2126)

Eiendomsforhold og bygninger

Hemmaldalen naturreservat ligger i kommunene Stor-Elvdal, Åmot, Ringsaker og Hamar. En oversikt over eiendomsforholdene er vist i tabell 4.

Tabell 4. Eiendommer i Hemmeldalen naturreservat.

Kommune	Gnr/bnr/fnr.
Stor-Elvdal	4/1
	4/3
	4/156 (Strandsameiet østre del)
	4/169 (Strandsameiet vestre del)
	6/2
	6/3
	6/12
	7/1
	8/1
	8/32
	8/46
	10/11
	10/15
	10/19
10/26	
Åmot	Nordre Raufjellsameiet
	Søndre Raufjellsameiet
	8/1
	8/2

	8/7
	9/30
	10/2
	11/4
	26/1
	26/82
Ringsaker	527/1
	818/1
	818/1/489
Hamar	202/1
	202/1/222
	202/1/571
	202/1/

På sameiegrunn finnes et antall bygninger som det er knyttet privat bruks- eller eiendomsrett til, men som ikke er matrikulert.

I tabell 5 er det vist en oversikt over antallet ulike bygningstyper i Hemmeldalen naturreservat. Det er i hovedsak fritidshus, seterhus og skogskoier med tilhørende uthus.

Tabell 5. Bygninger i Hemmeldalen naturreservat (fra Matrikkelen)

Kode	Bygningstype	Antall
161	Fritidsbolig (hytter, sommerhus o.l.)	12
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	9
172	Skogs- og utmarkskoie, gamle	19
182	Garasje, uthus, annekst knyttet til fritidsbolig	8
183	Naust, båthus, sjøbu	7
249	Annen landbruksbygning	2
Ikke spesifisert	Annen bygning	34
SUM		91

Landbruk

Aktivt landbruk i Hemmeldalen naturreservat er knyttet til utmarksbeite. I tabell 6 er det vist en oversikt over beitelag som bruker området (innenfor og utenfor naturreservatet), og antallet dyr på beite.

Tabell 6. Beitelag og dyr sleppt på beite i 2022 (NIBIO)

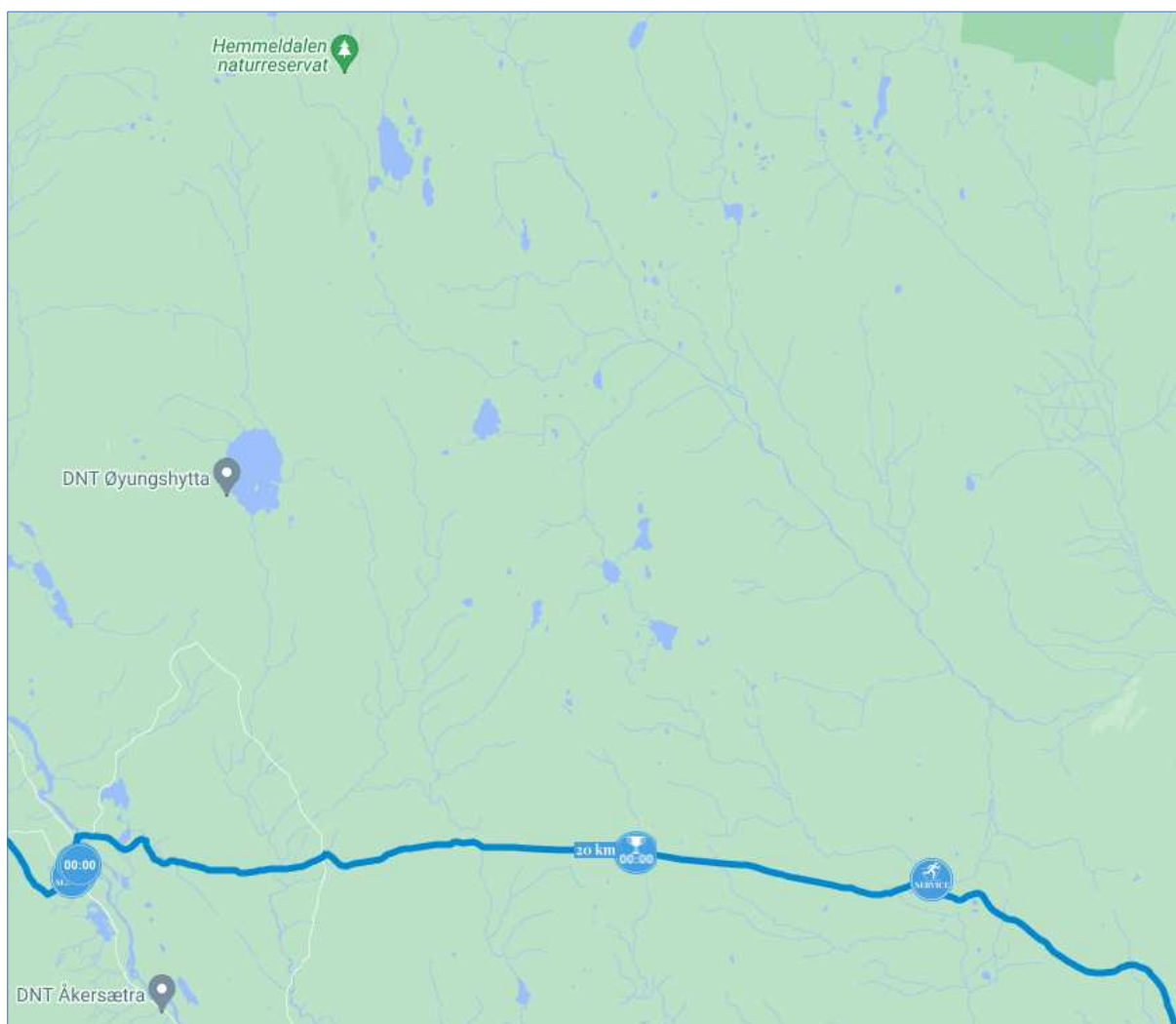
Kommune	Beitelag	Sau og lam sleppt	Storfe sleppt
Stor-Elvdal	Mykleby beitelag	909	111
Åmot	Vestre Åmot beitelag	2255	30
Ringsaker	Ringsaker beitelag Øyungen	1467	116
SUM		4631	257

Friluftsliv, løyper og stier

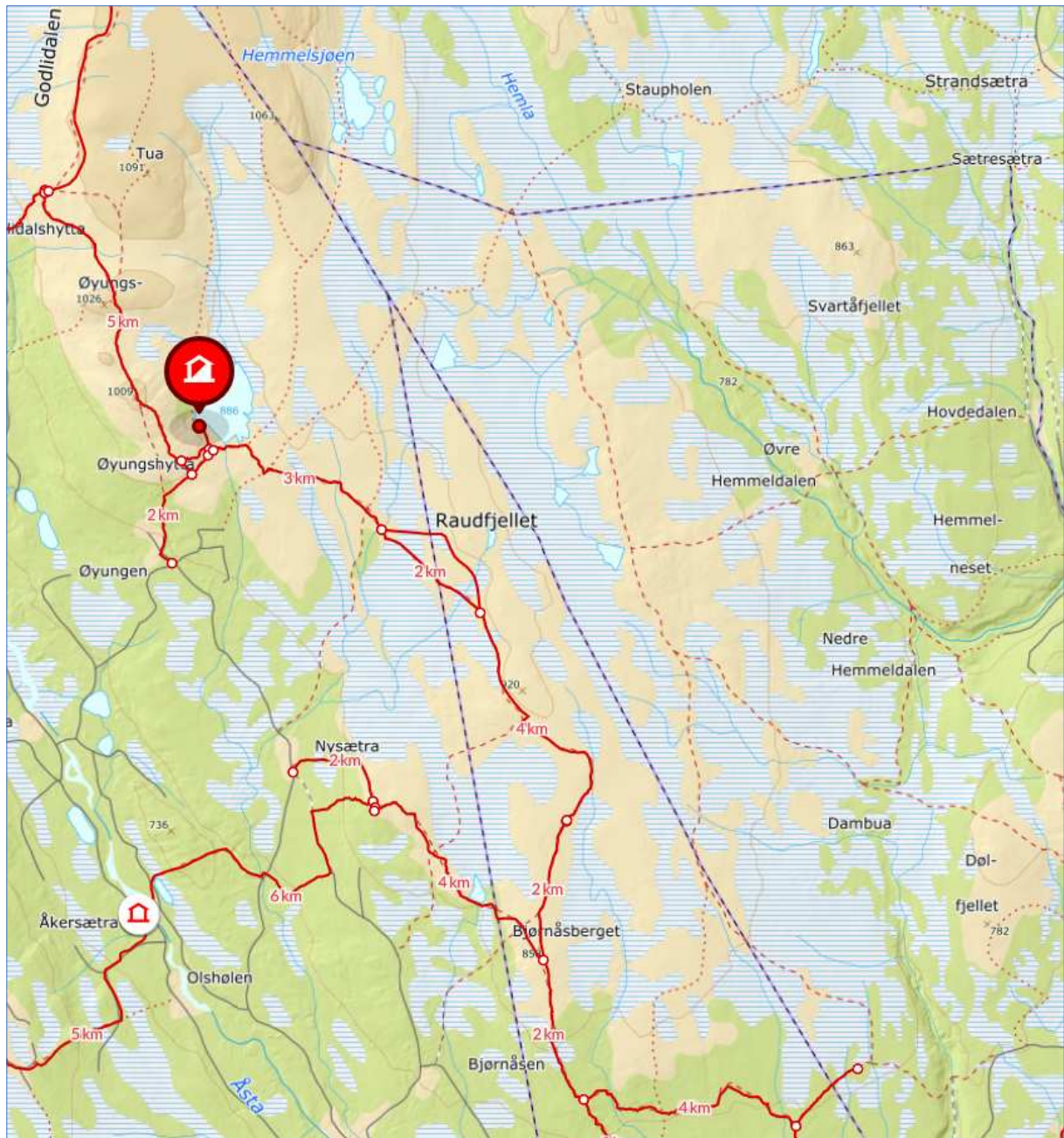
Inntrykket er at utøving av friluftsliv i Hemmeldalen naturreservat i hovudsak skjer som lokal bruk:

- turer til hytter, buer eller andre turmål
- jakt, fiske og bærsanking m.m.

Viktige unntak her er Birkebeinerrennet (se figur 9) som samler rundt 10.000 deltakere i ulike arrangement. Løypetraseen for skirennet går gjennom naturreservatet, lengst sør i verneområdet. Videre er det en T-merka sti (Rondanestien) som ligger i den vestlige delen av naturreservatet. Her finner vi også den selvbetjente Øyungshytta (Hamar og Hedmarken turistforening) (se figur 10).

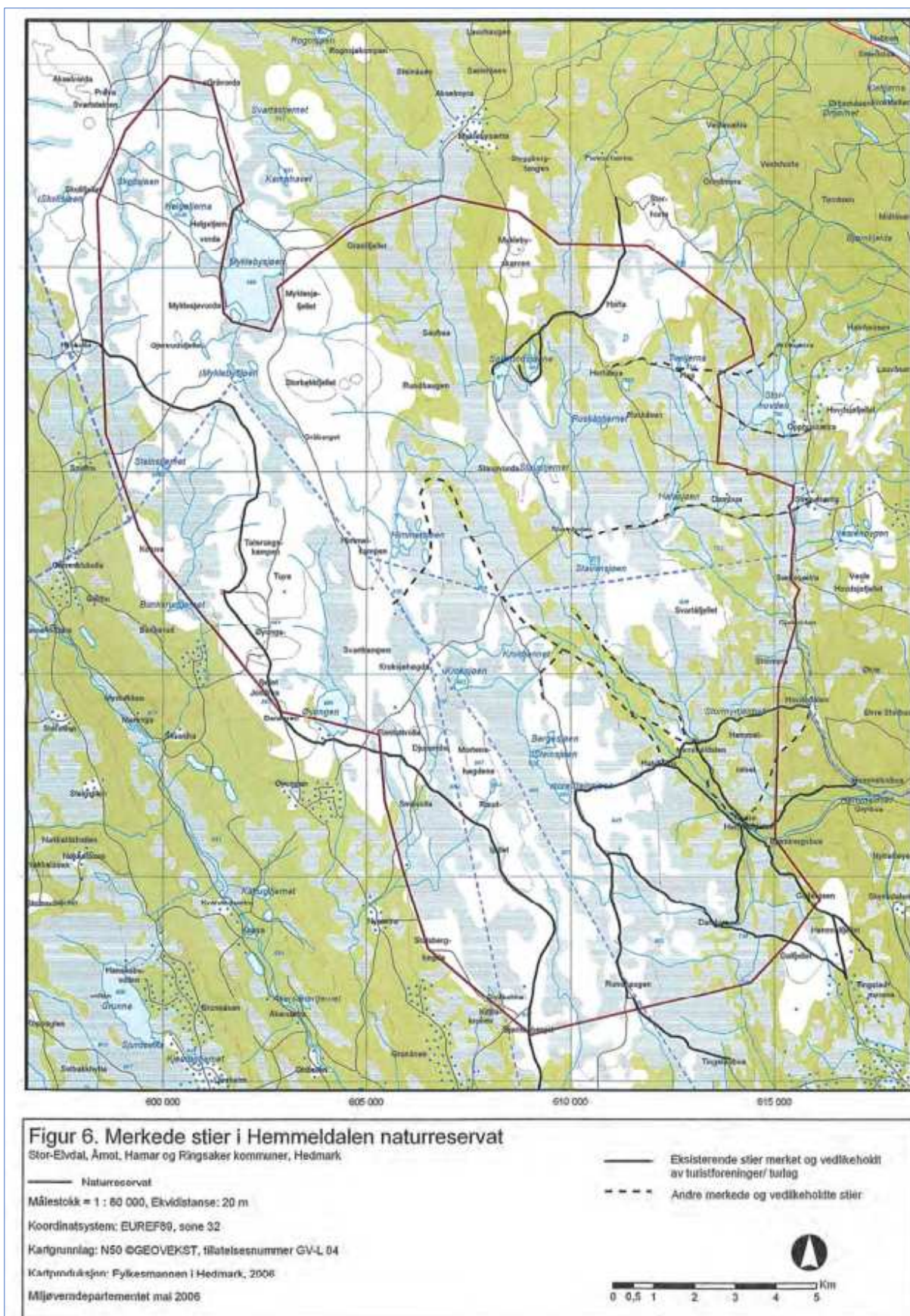

Figur 9. Birkebeinerrennet – løypetrase skirennet. (fra birkebeiner.no)

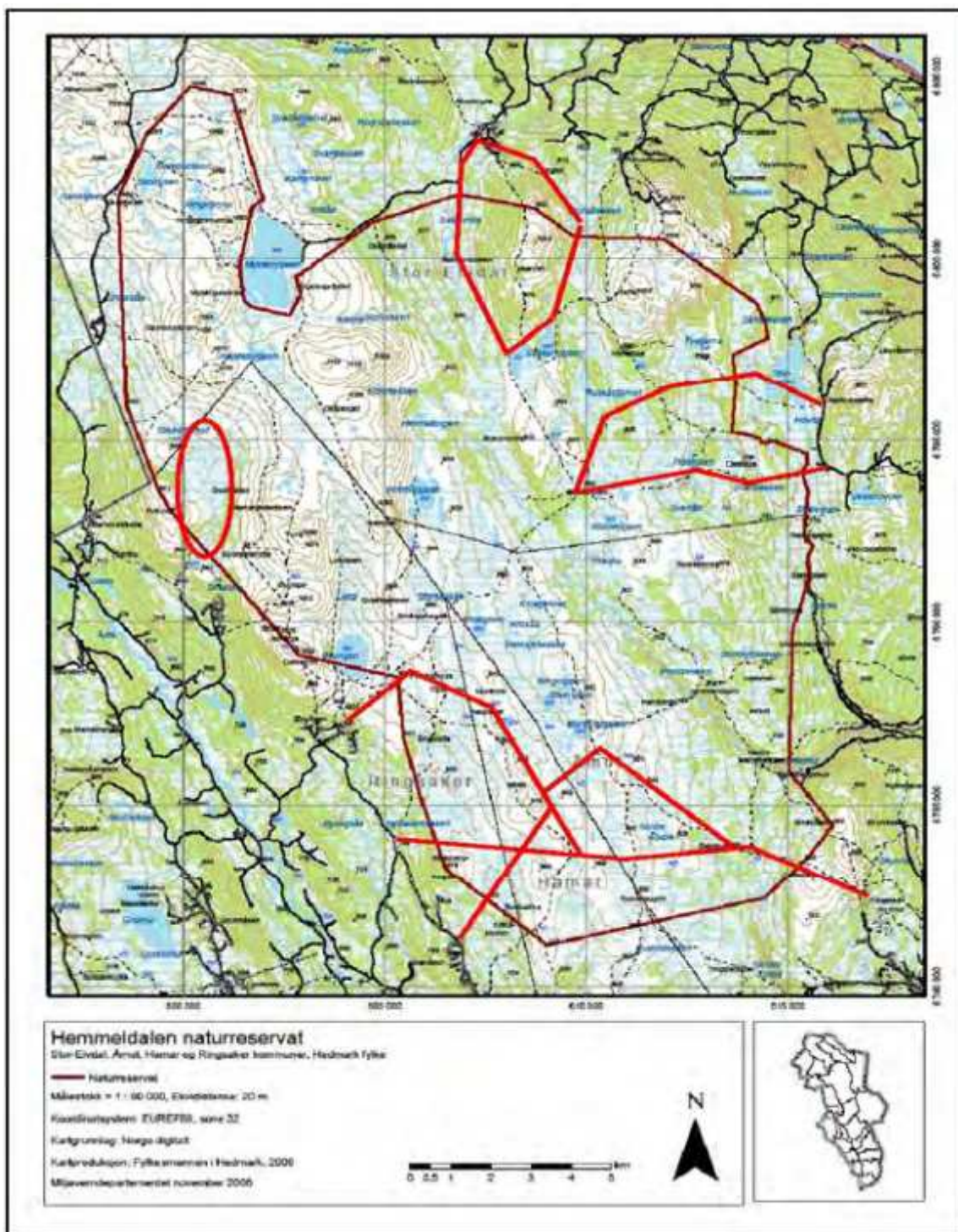

Figur 10. T-merka sti og Øyungshytta, fra ut.no

Stier og løyper som er godkjent for merking og tilrettelegging er vist i Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat (2011), se figur 11 og 12.

Figur 11. Merkede stier i Hemmeldalen naturreservat (fra forvatningsplan for Hemmeldalen NR 2011)

Figur 12. Skiløypetraseer (markert med rødt) som det kan gis tillatelse til oppkjøring av. (fra forvatningsplan for Hemmeldalen NR 2011)

Kulturminner

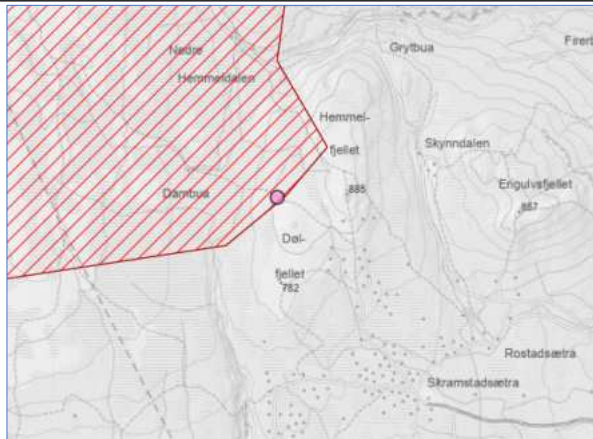

I Hemmeldalen er det registrert seks arkeologiske enkeltminner, der to er fangstgroper og fire er ukjent type. Videre er det en SEFRAK-registrert bygning (fra før år 1900). Det antas å være et potensiale for flere funn ved nye kartlegginger og registreringer.

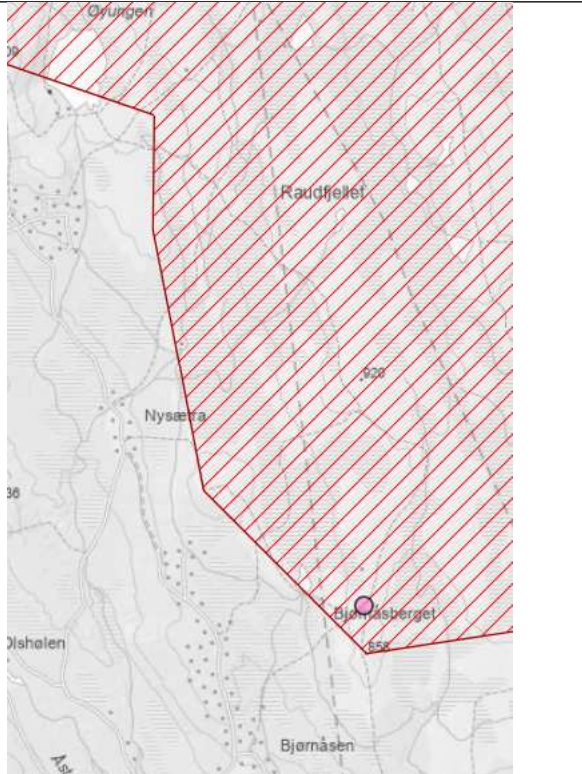

Eksisterende informasjonspunkt

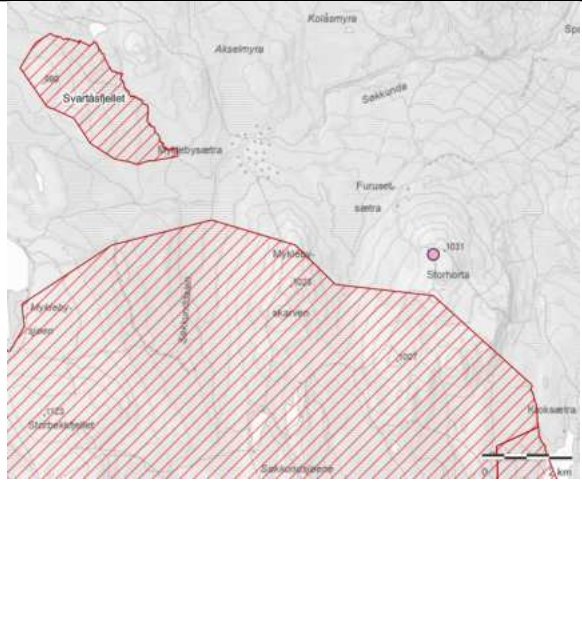

I tabell 7 er det vist en oversikt over eksisterende informasjonspakater om verneområdet i Hemmeldalen naturreservat. Videre er det gitt en beskrivelse av det enkelte punkt, slik de er registrert i fagsystemet Naturoppdrag.

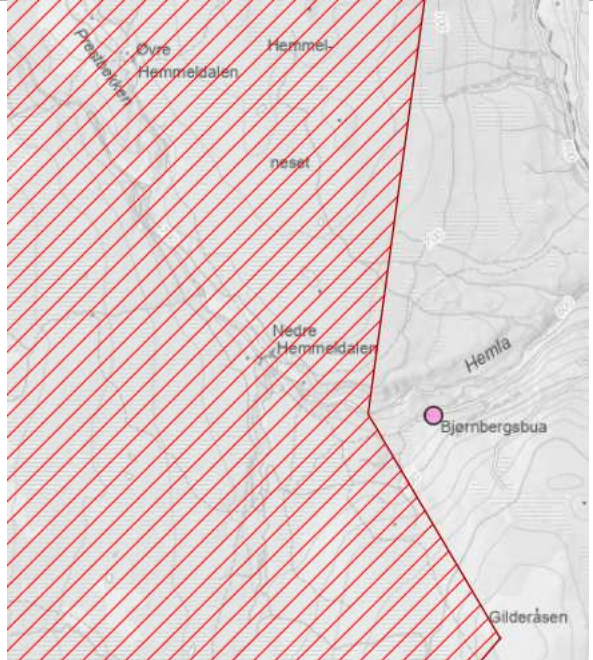

Tabell 7. Informasjonsplakat -lokalteter Hemmeldalen naturreservat

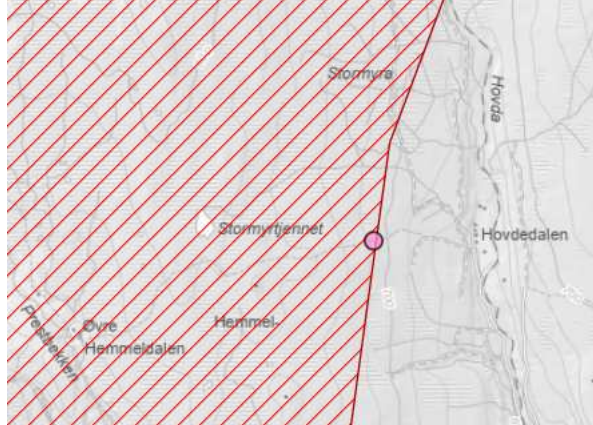

Stor-Elvdal	Åmot	Ringsaker	Hamar
Horta	Dølfjellet	Skvaldra	
Birkebeinervegen sti Helgetjern	Bjønnebergsbua	Øyungens vel	Godlibakka Bjønnåsbrua
Birkebeinervegen topp	Hovdedalen		
Myklebysætra vel			
Strandsætra			
Søkkundbrua			
Ved Storhovden			

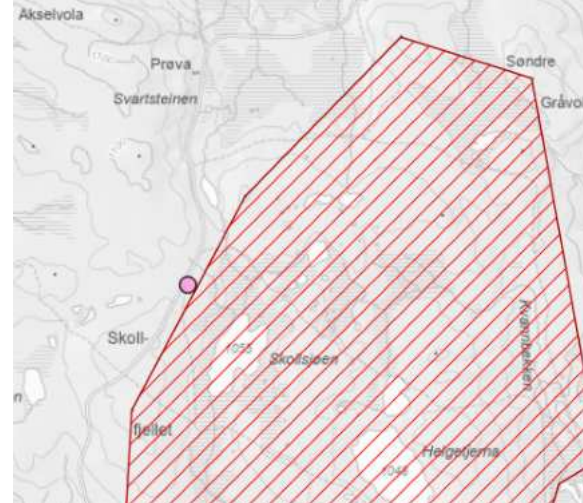

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Dølfjellet - gammel plakat	Dårlig. Tavla er bleket og må byttes!!	22.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Godlibakka Bjønnåsbrua – gammel plakat	God.	22.10.2012
Kart	Foto	

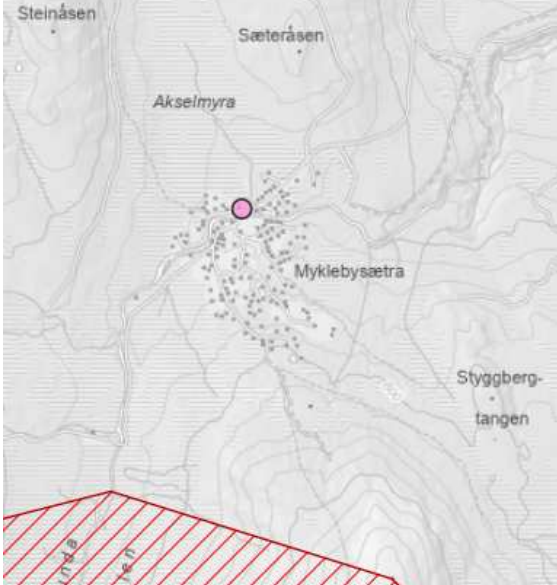
Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Horta	God.	22.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Bjørnbergsbua – gammel plakate	Dårlig. Tavla er bleket og må byttes pr. 2020. Stativet heller litt, men er ellers OK. Antagelig bøyde pga snøbrøyting.	30.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Hovdedalen – gammel plakate	Dårlig. Tavla er bleket og må skiftes. Topplanken på stativet er ødelagt. Ta med en planke og skru på.	30.10.2012
Kart	Foto	

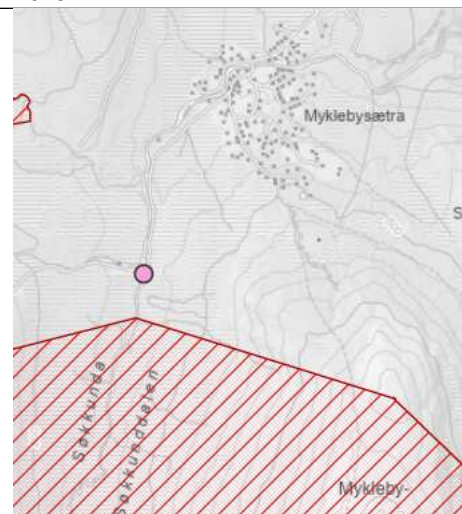

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Birkebeinervegen sti Helgetjern	God. Stativ noe slitent.	31.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Birkebeinervegen topp	God. Byttet tavle i 2021. Stativ noe slitent.	31.10.2012
Kart	Foto	

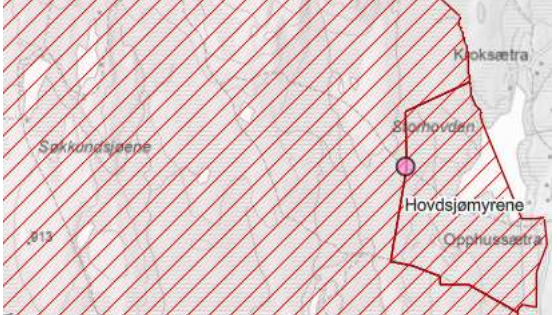

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Myklebysætra vels tavle	God.	31.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Informasjonsskilt (Strandsætra) – gammel plakat	Middels. Dårlig stativ, lesbar informasjon.	31.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle – Skvaldra – gammel plakate	God. Planlagt og avtalt ved bom-rundkjøring Tavle litt bleket, men ok 2020.	31.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Søkkundbrua – gammelplakat	Dårlig. Oppsatt i ettetid sommer 2011 p.g.a. spek i bakken. Sjekke om plassering er rett i verneområdeloggen. Var innom 28.03.2023. Tavla står skjevt, og infotavle er uleselig.	31.10.2012
Kart	Foto	

Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Infotavle Øyungens vels tavle – gammel plakat	God. Byttet tavle i 2021, da den gamle var bleket.	31.10.2012
Kart	Foto	

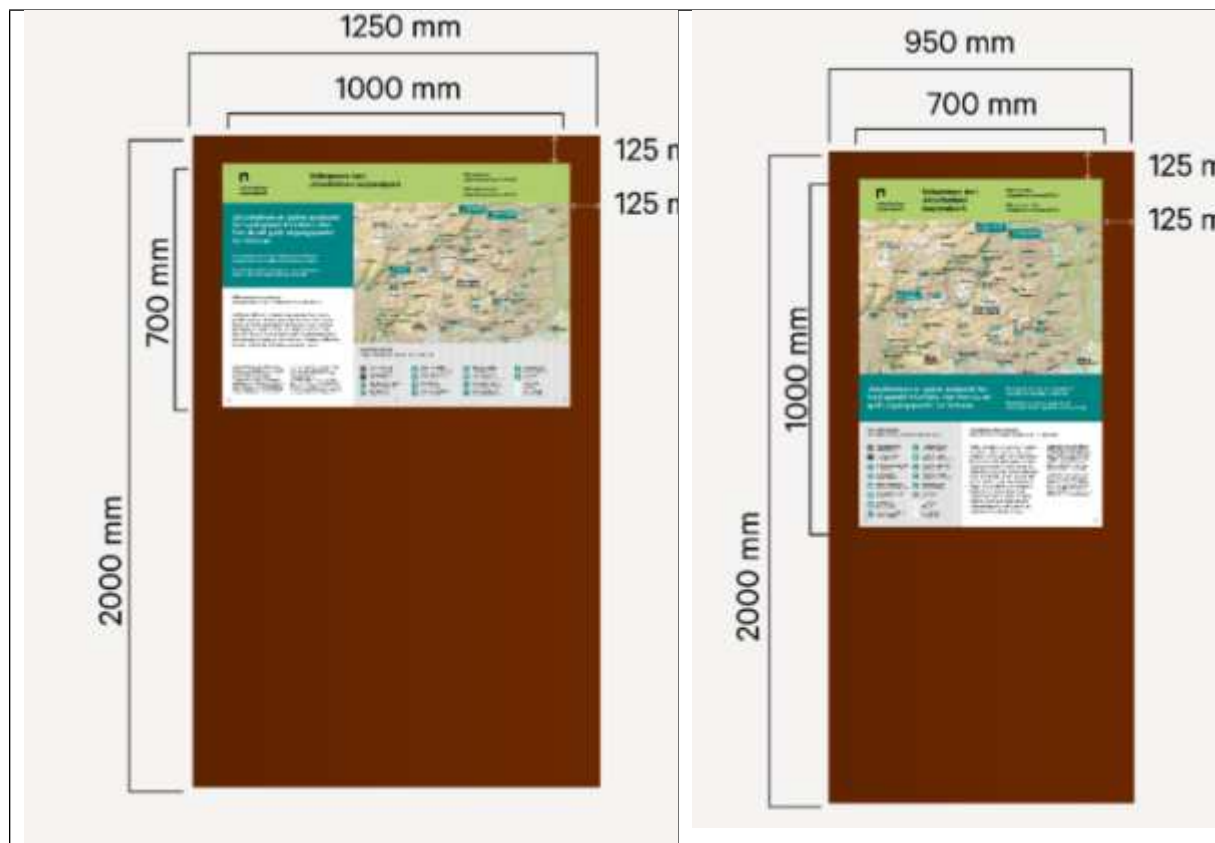
Info – lokalitet	Tilstand	Registrert
Informasjonsplakat (ved Storhovden) - gammel plakat	Dårlig.	23.09.2015
Kart	Foto	

Designmanual for Norges nasjonalparker

Designmanualen for Norges nasjonalparker ([Designmanual for Norges nasjonalparker | Designmanual for Norges nasjonalparker](#)) viser standard maler for utforming av skilt og plakater. De mest aktuelle å bruke i Hemmeldalen naturreservat kan være:

Informasjonsskilt

Bruksområde: Utenfor nasjonalparken ved et definert startpunkt, informasjonspunkt eller utkikkspunkt, ved et besøksenter eller inne i en nasjonalparklandsby- eller kommune.

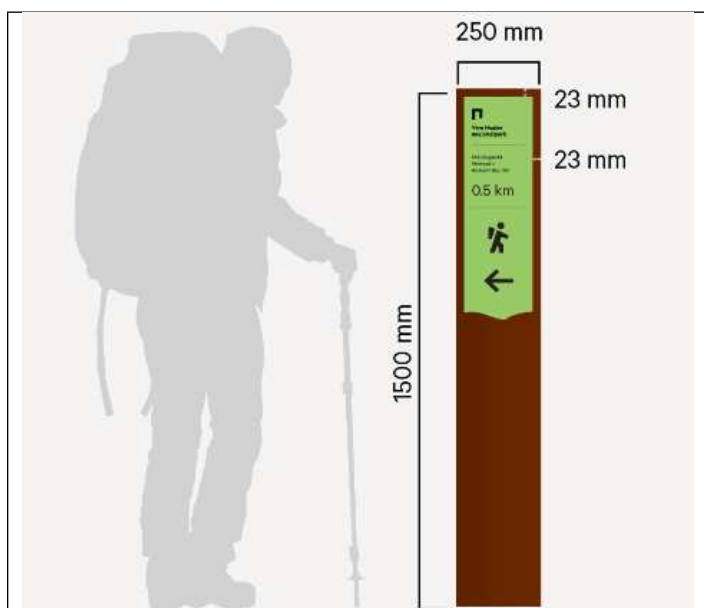
Skråstilte skilt

Bruksområde: Benyttes ved utkikkspunkt eller øvrige innfallspor hvor du kan lese om temaet på plakaten for så å heve blikket og se det du har lest om.

Opplysningskilt

Et opplysningskilt kan brukes til å guide/styre de besøkende og/eller opplyse om noe konkret i og ved inngangen til verneområdet.

Miniskilt

Miniskiltene er et små skilt som krever mindre fundamentering og kan settes opp på steder som ikke har mye infrastruktur, både innenfor og utenfor verneområdene.

Plakater

I designmanualen er det er maler for fem ulike typer plakater:

Type (lenke)	Eksempel
Hovedplakat	
Temaplakat	

[Artsplakat](#)

Fugler i naturreservatet
Hornøya og Reinøya naturreservat

Birds in the nature reserve
Vögel im Naturschutzgebiet

På denne oversikten ser du noen av fuglene du kan se i Hornøya og Reinøya naturreservat

[Miniplakat](#)

**Overskrift over to linjer
kommer her**

Her er tekst som fyller ut overskriften. Den er skrevet på latin for å demonstrere hvordan overskriften fungerer. Den er skrevet på latin for å demonstrere hvordan overskriften fungerer. Den er skrevet på latin for å demonstrere hvordan overskriften fungerer.

[Varsomhetsplakat](#)

**Folgefonna
nasjonalpark**

Sårbar natur – følg stien!

Vulnerable nature – stay on the path!

Besøksstrategi

Fra [Besøksforvaltning i norske verneområder - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no) :

Hva er besøksforvaltning?

I denne veilederen definerer vi besøksforvaltning som å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas, samtidig som opplevelsen for de besøkende skal bli best mulig og den lokale verdiskapingen skal bli størst mulig.

(...)

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere naturverdier, den besøkende og næringen i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle fire interesser.

En veileder er lagt ut her:

[Før du starter - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no) .